

Nr 71.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

1:o) **Avgörandet av frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan i vissa fall m. m.** I propositionen nr 44 har Kungl. Maj:t (punkt 1, s. 2 och 3 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 januari 1954) föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1954/55 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger femtusen kronor.

Bemyndigande för Kungl. Maj:t att avgöra frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan i vissa fall m. m. har tidigare av riksdagen lämnats för ettvarrt av budgetåren 1945/54. Ehuru här avsedda ärenden numera icke uppgår till samma betydande antal som under åren närmast efter beredskapstidens slut, synes departementschefen dock ärendenas art motivera det förenklade behandlingssätt, som vinnes om dessa frågor i viss utsträckning kan avgöras av Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill anses enahanda bemyndigande böra utverkas även för budgetåret 1954/55.

Utskottet tillstyrker, att bemyndigande av här avsett innehåll lämnas även för nästa budgetår. I likhet med vad som gällt för innevarande budgetår bör Kungl. Maj:t även till 1955 års riksdag lämna en redogörelse för av Kungl. Maj:t meddelade beslut om befrielse från ersättningskyldighet, varom här är fråga.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1954/55 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å egendom tillhörig krigsmakten, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kro-

nans fordran i det särskilda fallet icke överstiger femtusen kronor.

2:o) **Förenklat avskrivningsförfarande beträffande vissa fordringar inom försvarets fabriksverk.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 3 och 4) och under erinran om att, med stöd av riksdagens medgivande i skrivelse 1952: 418, Kungl. Maj:t lämnat försvarets civilförvaltning motsvarande bemyndigande, hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att Kungl. Maj:t må bemyndiga försvarets fabriksstyrelse att, utan hinder av gällande författningsbestämmelser angående avskrivning av kronans fordringar, besluta om avskrivning av fordran, uppkommen inom fabriksverket, till belopp ej överstigande 500 kronor, beträffande vilken *antingen* omständigheterna ger vid handen, att vederbörande icke kan betala sin skuld och enligt fabriksstyrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att framdeles uttaga betalning, *eller ock* åtgärder för fordringens bevakande och indrivande bedömes förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna ej är ekonomiskt lönande, allt såvitt dylika åtgärder ändock icke anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden.

3:o) **Befrielse för C. H. Lander m. fl. från viss skadeståndsskyldighet.** Kungl. Maj:t har (punkterna 3—5, s. 4—8) föreslagit riksdagen medgiva i förberörda statsrådsprotokoll för den 8 januari 1954 angivna personer befrielse helt eller delvis från dem åliggande skadeståndsskyldighet.

Departementschefen har beträffande vart och ett av ifrågavarande ärenden lämnat en redogörelse för de omständigheter, som föranlett åläggande av ersättningsskyldighet till kronan, och för de skäl, varå förslag om befrielse helt eller delvis från ersättningsskyldighet grundas. Härutinnan torde få hänvisas till propositionen.

Utskottet. Under erinran om att riksdagen i tidigare liknande fall medgivit befrielse från ersättningsskyldighet till kronan enligt i huvudsak samma grunder, som av departementschefen nu förordats, får utskottet tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts i förevarande proposition under punkterna 3—5 framlagda förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva,

a) att C. H. Lander befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan på grund av utslag den 28 september 1942 av fältkriksrätten vid Morjärvs försvarsområdesstab;

b) att chauffören K. H. H. Eriksson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 500 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan på grund av krigshovrättens utslag den 15 februari 1926;

c) att Ingrid Lilly Kristina Larsson, därest hon inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 500 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan på grund av Stockholms rådhusrätts dom den 27 oktober 1952.

4:o) **Befrielse för H. B. Pålsson från viss ersättningskyldighet.** Kungl. Maj:t har (punkt 6, s. 8 och 9) föreslagit riksdagen medgiva, att H. B. Pålsson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar 100 kronor, befrias från återstoden av honom jämlikt Västra Göinge domsagas häradsrätts dom den 8 oktober 1952 åvilande ersättningskyldighet till kronan.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två lika lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderquist* (I: 151) och den andra inom andra kammaren av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Königson* (II: 218), i vilka hemställts *dels* att kronans fordran mot H. B. Pålsson enligt proposition nr 44, punkt 6, helt eftergives, *dels ock* att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning om sådana bestämmelser att värnpliktig eller dennes anhöriga, som av domstol tilldömts rätt till skadestånd eller annan ekonomisk ersättning för skador som uppkommit under militärtjänstgöring, erhåller möjlighet att få sina genom dom godkända rättsanspråk uppfyllda.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionen II: 218.

Den 20 mars 1952 skadades värnpliktige vicekorpralen H. B. Pålsson av ett vådaskott, som avlossades av värnpliktige vicekorpralen B. G. Tamfelt i vaktbaracken vid Skånska trängregementet. Vederbörande åklagare yrkade ansvar å Tamfelt för det denne vid tillfället under tjänstgöring som vaktechef gjort sig skyldig till tjänstefel genom att icke iakttaga de bestämmelser som var utfärdade för handhavande av kulsprutepistol och därigenom vållat olyckan. I samband härmed förde Pålsson ersättnings-talan mot Tamfelt.

Genom lagakraftvunnen dom dömdes Tamfelt till arrest i tjugo dagar och förpliktades att utge skadestånd till Pålsson med 800 kronor.

Då Pålsson icke kunde utfå skadeståndet yrkade han vid Västra Göinge domsagas häradsrätt att kronan skulle förpliktas utgiva motsvarande

skadestånd, 800 kronor, jämte ränta. Kronan — som i och för sig vitsordade skäligheten av det yrkade ersättningsbeloppet — bestred käromålet och fordrade ersättning för utgifterna å målet. Genom dom den 8 oktober 1952 ogillade häradsrätten käromålet och förpliktade Pålsson att ersätta kronans rättegångskostnader med 413 kronor. Domen vann laga kraft.

I en den 20 maj 1953 dagtecknad skrift har Pålsson hos Kungl. Maj:t anhållit att bli befriad från skyldigheten att ersätta nämnda rättegångskostnader om 413 kronor och framhåller därvid följande. Han blev alldeles oförvållat skadad vid olyckstillfället. Till det förhållandet, att han icke kan få ut ersättningen om 800 kronor, kommer nu att han blivit skyldig att utge 413 kronor till kronan. Han har stora svårigheter att betala rättegångskostnaden. Han hade praktikantplats vid fabrik mot ett arvode av 500 kronor i månaden men avsåg att under hösten 1953 börja studera vid handelshögskolan i Göteborg; han hade då inga förvärvsmöjligheter.

Försvarets civilförvaltning framhåller i utlåtande den 22 september 1953 att det förefaller i princip betänkligt att bevilja någon eftergift, när Pålsson genom att anhängiggöra talan vid domstol ådragit kronan ifrågavarande kostnad. Med hänsyn till Pålssons jämförelsevis svaga ekonomi och då han med avseende å omständigheterna i målet icke kan sägas ha väckt talan utan skäl, vill civilförvaltningen icke motsätta sig bifall till ansökningen i så måtto, att Pålsson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer, inbetalar ett belopp av 100 kronor, befrias från vidare ersättningsskyldighet på förevarande grund.

Advokatfiskalen hos civilförvaltningen har i yttrande till civilförvaltningen som sin uppfattning uttalat, att rättsfrågan i förevarande fall var ovisst och att Pålssons åtgärd att anhängiggöra rättegång mot kronan därför var motiverad.

Statskontoret anför i utlåtande den 7 november 1953 följande. Enligt vad statskontoret under hand inhämtat kan Pålsson tidigast hösten 1954 börja vid handelshögskolan i Göteborg. Han är fortfarande anställd vid ifrågavarande fabrik och uppbär, efter avdrag för skatt, lön med 443 kronor i månaden. För kost och logi betalar han sina föräldrar 140 kronor i månaden. Han har ej andra skulder än här ifrågavarande och bör med hänsyn till sin ekonomi och beloppets ringa storlek utan svårighet kunna fullgöra sin betalningsskyldighet. Då ej heller i övrigt synes föreligga tillräckliga skäl för befrielse, avstyrker statskontoret bifall.

Departementschefen framhåller, att Pålsson under militärtjänstgöring oförskyllt skadats av ett vådaskott. Sedan den värnpliktige, som vållat skadan och därför ådömts ansvar och skadeståndsskyldighet, icke förmått betala skadeståndet har Pålsson fört talan mot kronan om utfående av beloppet. Hans talan ogillades, men Pålsson får dock anses ha haft visst fog för sin talan. Med hänsyn till de ömmande omständigheterna i föreva-

rande fall anser departementschefen det skäligt att Pålsson befrias från skyldigheten att ersätta kronans rättegångskostnader därest han inbetalar ett belopp av 100 kronor.

Utskottet. Under punkt 6 i det följande har Kungl. Maj:t hemställt, att kronans fordran hos A. G. Rödin måtte eftergivnas. Detta ärende företer ej endast i huvudfrågan utan även med avseende å omständigheterna i övrigt stora likheter med det under nu förevarande punkt anmälda ärendet. Med hänsyn härtill och till vad i ärendena i övrigt förekommit kan utskottet icke finna tillräcklig anledning föreligga att vid bedömandet av frågan om vederbörandes befrielse från betalningsskyldighet göra någon åtskillnad i de båda fallen. Utskottet anser, att båda böra helt befrias från denna skyldighet. Detta innebär vad beträffar H. B. Pålsson ändring i Kungl. Maj:ts förslag och alltså bifall till motionerna I: 151 och II: 218, såvitt nu är i fråga.

Beträffande det i förenämnda motioner jämväl gjorda yrkandet om viss utredning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande.

Åberopande det anförda får utskottet under nu förevarande punkt hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 151 och II: 218, såvitt nu är i fråga, medgiva, att H. B. Pålsson befrias från honom jämlikt Västra Göinge domsagas häradsrätts dom den 8 oktober 1952 åvilande ersättningsskyldighet till kronan.

5:o) Befrielse för F. G. S. Liljecrantz och N. K. A. Sandwall från viss ersättningsskyldighet. Kungl. Maj:t har (punkterna 7 och 8, s. 10—15) föreslagit riksdagen medgiva dels att F. G. S. Liljecrantz, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 2 500 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av i förberörda statsrådsprotokoll för den 8 januari 1954 nämnd olyckshändelse den 13 september 1949, dels ock att N. K. A. Sandwall, därest han inom tid som av Kungl. Maj:t bestämmes till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till statsverket till följd av i berörda statsrådsprotokoll nämnt olycksfall den 3 maj 1946.

Departementschefen har beträffande vardera av ifrågavarande båda ärenden lämnat en redogörelse för de omständigheter, som föranlett åläggande av ersättningsskyldighet till kronan, och för de skäl, varå förslag om befrielse från ersättningsskyldighet grundas. Härutinnan torde få hänvisas till propositionen.

Utskottet. Under erinran om att riksdagen i tidigare liknande fall medgivit befrielse från ersättningskyldighet till kronan enligt i huvudsak samma grunder, som av departementschefen nu förordats, får utskottet tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva,

a) att F. G. S. Liljecrantz, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 2 500 kronor, befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan på grund av i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 januari 1954 nämnd olyckshändelse den 13 september 1949;

b) att N. K. A. Sandwall, därest han inom tid som av Kungl. Maj:t bestämmes till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från återstående ersättningskyldighet till statsverket till följd av i berörda statsrådsprotokoll nämnt olycksfall den 3 maj 1946.

6:o) Befrielse för A. G. Rödin från viss ersättningskyldighet. Kungl. Maj:t har (punkt 9, s. 15—17) föreslagit riksdagen medgiva att kronans i förberörda statsrådsprotokoll för den 8 januari 1954 angivna fordran hos A. G. Rödin må eftergivnas.

Under övningsskjutning med kulsprutegevär vid Värmlands regemente den 5 oktober 1945, varvid numera löjtnanten vid regementet C. J. W. Scheffer var ledare, åsamkades värnpliktige A. G. Rödin svåra skador i ena låret av ett skott, som avlossades av en annan värnpliktig. Genom dom den 20 mars 1951 i mål mellan Rödin, kärande, samt nämnde värnpliktige, Scheffer och kronan, svarande, förpliktade rådhusrätten i Karlstad svarandena att solidariskt till Rödin utgiva vissa ersättningar för de denne åsamkade skadorna. Sedan talan fullföljts mot rådhusrättens dom, befriade Svea hovrätt genom dom den 19 juni 1951 Scheffer och kronan från skadeståndsskyldighet, varjämte hovrätten förpliktade Rödin att ersätta Scheffer dennes kostnader å målet vid rådhusrätten och i hovrätten med sammanlagt 545 kronor. Sedan talan fullföljts mot hovrättens dom, fastställde Kungl. Maj:t genom dom den 6 juni 1952 hovrättens domslut, såvitt nu är i fråga, samt förpliktade Rödin att till Scheffer utgiva ersättning för kostnaderna å målet hos Kungl. Maj:t med 394 kronor utöver av Rödin till säkerhet för motparts kostnadsersättning nedsatt belopp, 150 kronor. — Scheffer och kronan anlidade i målet skilda ombud.

Scheffer begärde verkställighet av Kungl. Maj:ts dom beträffande den honom tillerkända ersättningen för rättegångskostnad. Till gäldande härav och av exekutionskostnaderna, tillhoppa 960 kronor, togs den 26 sep-

tember 1952 hos Rödin i mät en häst, värderad till 1 000 kronor. Rödin besvärade sig över utmätningen hos överexekutor i Älvsborgs län och anförde därvid bland annat följande. Han hade inköpt ett mindre jordbruk för 7 300 kronor, av vilket belopp endast 100 kronor var betalda. Han hade därjämte lånat 1 300 kronor och för detta belopp inköpt den utmäta hästen. Rödin ansåg att hästen var att betrakta såsom sådant nödigt arbetsredskap som omförmäles i 65 § utsökningslagen, när Rödin i avsaknad av häst icke kunde sköta jordbruket. Rödin hade icke andra tillgångar än de nu angivna. Han var ogift men hade eget hushåll. — Överexekutor beslöt den 4 oktober 1952 att vidare exekutiva åtgärder i ärendet tills vidare ej fick vidtagas.

Såsom ombud för Scheffer anförde härefter juris kandidaten F. Sahlman, Karlstad, i en den 22 oktober 1952 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrift bland annat följande. Verkställd utredning hade givit vid handen att Rödins ekonomiska förhållanden är sådana att ett vidhållande av utmätningensansökningsmålet måste anses otillfredsställande ur moralisk synpunkt. Scheffer kunde emellertid med hänsyn till sin ekonomi icke själv svara för rättegångs- och exekutionskostnaderna. Det förhållandet att kronan — därest Scheffer slutligen skulle ha befunnits skadeståndsskyldig — ägt regressrätt mot denne hade omöjliggjort för Scheffer och kronan att anlita gemensamt ombud i målet. Med hänsyn härtill och då det utredningsarbete, som från Scheffers sida nedlagts i rättegången, varit värdefullt jämväl för kronan, borde Scheffer av kronan få ersättning för ifrågasvarande kostnader om 960 kronor.

I yttrande till arméförvaltningens tygavdelning har advokattiskalen hos försvarets civilförvaltning anförts bland annat följande. Scheffer hade anskaffat eget ombud i skadeståndsmålet på uppmaning från advokattiskalkontoret. Rödin hade på grund av de skador han ådragit sig vid olycks-tillfället under en längre tid icke kunnat arbeta och han hade mycket svag ekonomi sedan hans skadeståndstalan mot Scheffer och kronan ogillats. Med hänsyn till det anförda och då Scheffer och hans ombud nedlagt ett värdefullt arbete i målet tillstyrkte advokattiskalen Scheffers framställning.

I utlåtande den 20 december 1952 över Scheffers framställning uttalade försvarets civilförvaltning och arméförvaltningens tygavdelning, under hänvisning till advokattiskalens yttrande, att starka billighetsskäl talade för att Scheffer borde beredas ersättning av kronan för ifrågasvarande kostnader på villkor att Scheffer på kronan överlät motsvarande fordran hos Rödin. Starka skäl talade dock för att kronan icke borde göra gällande en på grund av denna överlåtelse förvärvad fordran mot Rödin, och ämbetsverken ifrågasatte därför om icke Rödin borde befrias från sålunda uppkommande ersättningskyldighet till kronan.

Sedan statskontoret yttrat sig i ärendet medgav Kungl. Maj:t genom be-

slut den 10 april 1953 att till Scheffer fick — under förutsättning att denne skriftligen å kronan överlät sin ifrågavarande fordran gentemot Rödin — från fjärde huvudtitelns anslag till extra utgifter utbetalas ett belopp av 960 kronor.

I ärendet har inhämtats att Scheffer, i samband med utbetalning till honom av ifrågavarande belopp, till kronan överlätit sin fordran hos Rödin samt att den begärda utmätningen hos Rödin numera återkallats.

Departementschefen anser i likhet med myndigheterna skäligt att kronan avstår från sin fordran hos Rödin.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkt 4 i det föregående anfört tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att utskottet framdeles under riksdagen avger utlåtande i anledning av motionerna I: 153 och II: 449 om viss ersättning åt A. G. Rödin.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva, att kronans i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 8 januari 1954 omfördälda fordran hos A. G. Rödin må eftergivnas.

Stockholm den 9 april 1954.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Ohlon, Näsgård, Gillström, Alfred Nilsson, Pålsson, Einar Persson, Birger Andersson, Edvin Thun, Bergh, Holmqvist, Olsén, Sunne, Elfving och Rikard Svensson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Andersson i Malmö, Ståhl, Lindholm, Svensson i Ljungskile, Åkerström, Hoppe, Staxäng, fröken Elmén, herrar Petterson i Degerfors, Thapper, Onsjö, Löfroth och Svensson i Stenkyrka.